

Műveltség és nevelés

Egy tudományos folyóirat születése

A felvidéki magyar nyelvű tudományos folyóiratkultúra nincs irigylésre méltó helyzetben. Éppen ennek ismeretében nyerhet különös jelentőséget az a tény, hogy 2006-ban két tudományos folyóirat is napvilágot látott.

Aliga kell hangsúlyozni, hogy mekkora jelentőséggel bír – különösen mai, siker- és pénzorientált társadalmunkban – egy tudományos folyóirat útnak indítása. Hiszen olyan időket élünk, amikor a tudás, a tudományosság és a műveltség megbecsülése hanyatlóban van. Korunk szellemétől sajnos egyáltalán nem áll távol a kérdés: ugyan milyen haszna lehet egy tudományos folyóiratnak, ha sem gazdagabbak (anyagi értelemben), sem sikeresebbek (üzleti értelemben) nem leszünk általa?

A gazdagságnak és a sikernek azonban nemcsak anyagi és üzleti vonatkozásai lehetnek. Egy másfajta nézőpontból egy tudományos folyóiratnak egyáltalán nem kell lemondania annak lehetőségéről, hogy gazdag és sikeres legyen. A társadalom valódi arcukat jelentős mértékben a szellemi dolgozók, az értelmiség és az egyetemisták is alakítják. Egy újabb tudományos folyóirat jelentkezése pedig éppen ennek a rétegnek a tudományos-szakmai igényeiről tanúskodik. A folyóiratkultúra gazdagsága és a tudományos élet intenzitása mindig az adott közösség szellemi színvonalát tükrözi.

A felvidéki magyar nyelvű tudományos folyóiratkultúra nincs irigylésre méltó helyzetben. Éppen ennek ismeretében nyerhet különös jelentőséget az a tény, hogy 2006-ban két tudományos folyóirat is napvilágot látott. A Sambucus Irodalomtudományi Társaság lapja, a Partitúra mellett újabban a Selye János Egyetem Tanárképző Karának tudományos folyóirata, az Eruditio-Educatio is. Az előbbi szakfolyóirattal ellentétben, amely mindekelőtt irodalomtudományos beállítottságú, az Eruditio-Educatio nem pusztán az irodalomtudomány területéről származó új ismeretekkel gazdagítja olvasóit, hanem igyekszik hűen tükrözni a Selye János Egyetem Tanárképző Karán folyó sokszínű és sokirányú tudományos munkát.

Az Eruditio-Educatio főszerkesztője, a Selye János Egyetem Tanárképző Karának dékánja, Erdélyi Margit a lap bevezetőjében arra hívja fel a figyelmet, hogy a most jelentkező tudományos folyóirat, amelyet „a hiánypótlás és a hagyományteremtés szándéka” szült, elsődleges feladatának „a kutatások aktuális állásáról szóló számadást, a láthatóvá tett legújabb ismereteket, a tudományos munkálatok eredményességét és hatékonyságát bizonyító jelentésadást” tartja. Továbbá: „Mindezekon túl nem titkolt szándékunk az sem, hogy nyissunk más felsőoktatási intézmények felé, legyenek azok akár hazaiak, akár külföldiek. A folyóirat nyelve elsődlegesen a magyar, de szívesen vesszük a más nyelven írott tanulmányokat, cikkeket is. A művelődés és nevelés kiszélesült tendenciái, korszerűsített vagy éppen korszerűsítésre váró szakterületei mind szűkebb magyar régióknak, mind a tágabb európai térségnek sajátos feladataivá lettek.”

Ez a szellemiség hatja át és formálja a folyóirat első számát, amelyben magyar, angol, német és szlovák nyelvű tanulmányok és cikkek egyaránt helyet kaptak. A lap belső szerkesztését az áttekinthetőség, tartalmát pedig (a sokszínűség mellett) a magas szakmai színvonal jellemzi. A tanulmányok sorát Szabó András írása nyitja, melynek címe: *A heidelbergi egyetem levéltárának magyar vonatkozású iratai (1560–1622)*. A szerző (Szenci Molnár Albert életművének egyik legjobb ismerője) az 1998 januárjában Heidelbergben végzett levéltári kutatásainak egyes eredményeit teszi közzé. Mint mondja, elsősorban Szenci Molnár Albert miatt kereste fel a heidelbergi egyetem levéltárát, az ott végzett

munka azonban egyéb gyümölcsöket is hozott. Miután röviden áttekintette a téma szakirodalmát, a szerző néhány érdekes esetet mond el a 17. században Heidelbergben tanult magyar diákok életéről. A tanulmány nemcsak amiatt érdemel kiemelt figyelmet, mert a téma eddig feltáratlan részébe nyújt betekintést, hanem azért is, mert felhívja a figyelmet a heidelbergi egyetemi levéltárban szunnyadó iratok tanulmányozásának és mihamarabbi feldolgozásának fontosságára.

Témáját tekintve illeszkedik ehhez az íráshoz Peres Imre tanulmánya, amelynek címe: *Szenci Molnár Albert és a vizsolyi Biblia első revíziója*. A tanulmány szerzője arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen szempontok játszhattak szerepet a vizsolyi Biblia Szenci Molnár Albert által elvégzett revíziója során. Felhívja a figyelmet arra, hogy „Szenci Molnár Albert bibliafordítói, ill. bibliarevizíós munkásságának komplex és analitikus kiértékelése csak töredékesen történt meg ezidáig”, s bár tanulmányát csak szerény hozzájárulásnak tekinti e kiterjedt kérdéskörhöz, meg kell jegyeznünk, hogy írása mindenképpen hiánypótlónak mondható. A nagy filológiai alaposággal megírt dolgozatban nemcsak arra a kérdésre kapunk választ, hogy milyen módosításokat végzett Szenci Molnár Albert a vizsolyi Biblián, hanem számos egyéb érdekes összefüggésre is rálátás nyílik. (Ilyen pl. Szenci Molnár Albert teológiai és történelem-szemléletének kérdése, különös tekintettel az apokaliptikára, ill. a biblia tartalmi vonatkozásai és az apokrif irodalom kérdése.)

Petrőczy Éva angol nyelvű tanulmánya (*Anne Hutchinson, Anne Bradstreet and Hester Prynne – A Puritan Female Tryptich*) a 17. századi New Englandbe kalauzolja az olvasóját. Az élvezetes írás megpróbálja árnyalni azt a képet a puritán nőkről, amelyet az olvasóközönség főként Nathaniel Hawthorne *A skarlát betűje* és Arthur Miller *Salemi boszorkányok-ja* alapján alakíthatott ki magának. Részben a Hawthorne-kutatás legújabb eredményei, részben pedig korabeli dokumentumok – pl. John Winthrop kormányzó naplója – alapján igyekszik bemutatni az új-angliai „goodwife” modellt a költő Anne Bradstreet személyében, ill. az ő életvitelének ellentétéként Anne Hutchinson, a hírhedt szektaalapítót, és végül Hester Prynne-t, *A skarlát betű* hősnőjét.

Weszprémi István tanítása az orvosi és pedagógiai szempontú kisgyermeknevelésről című tanulmányában Tölgyesi József a 18. századi magyar egészségügy-történet egyik legjelentősebb alakjának, Weszprémi (Csanády) Istvánnak egy 1760-ban megjelent művével (*Kisdéd gyermekeknek neveléséről való rövid oktatás*) foglalkozik. A mű, amely az 1770 után meginduló magyar nyelvű szülészeti irodalom előfutárának tekinthető, nemcsak a szülésre és a gyermek életének első időszakára vonatkozóan ad tanácsokat, hanem „végigkíséri a mai értelemben vett kisgyermekkor egészségügyi – s ehhez kapcsolódóan prevenció és akut – teendőit, amelynek számos pedagógiai (nevelési) vonatkozását is kifejti. Ezért tartalma miatt (is) méltán tartjuk nemcsak orvoslásnak, hanem neveléstörténeti dokumentumnak is.”

Kerekes Gábor német nyelvű tanulmányában (*Zwischen Klauenseuche und Kleist – Die Rezeption der deutschsprachigen Literatur in den Zeitschriften Jelenkor und Társal-*

A Sambucus Irodalomtudományi Társaság lapja, a Partitúra mellett újabban a Selye János Egyetem Tanárképző Karának tudományos folyóirata, az Eruditio-Educatio is. Az előbbi szakfolyóirattal ellentétben, amely mindenekelőtt irodalomtudományos beállítottságú, az Eruditio-Educatio nem pusztán az irodalomtudomány területéről származó új ismeretekkel gazdagítja olvasóit, hanem igyekszik hűen tükrözni a Selye János Egyetem Tanárképző Karán folyó sokszínű és sokirányú tudományos munkát.

1832–1848) a német nyelvű irodalom fogadtatásának a kérdését vizsgálja a magyar reformkor két jelentős sajtóorgánumát, a Jelenkort és a Társalkodót alapul véve.

A nemcsak történészek érdeklődésére számot tartó írásában Vajda Barnabás annak a kérdésnek ered nyomába, hogy milyen visszhangot keltett az 1956-os magyar forradalom a Felvidéken. A szerző elsősorban Karel Kaplan alapvető jelentőségű könyvére, valamint Kmeckó Mihály 1956-os hagyatékára támaszkodva igyekszik árnyalni azt a képet, hogy miként viszonyult Csehszlovákia, ill. viszonyultak a csehszlovákiai magyarok az 1956-os magyarországi eseményekhez. Korabeli dokumentumokra hivatkozva bizonyítja „Csehszlovákia retrográd, reakciós történelmi szerepét az 1956-os magyar forradalom leverésében.” Ugyanakkor rámutat arra is, hogy a felvidéki magyarok számára mennyire fontosak voltak a korabeli magyarországi események, ill. hogy – a maguk korlátozott módján – a csehszlovákiai magyarok miként támogatták a magyar forradalom ügyét.

L. Erdélyi Margit *Történelmi téma műfajváltásban* című tanulmányában Sütő András *Perzsák* című esszéjét és *A szuzai menyegző* című drámáját állítja egymás mellé. A párhuzamba állítást a két szöveg témája indokolja: nem csupán a történelmi tárgy, hanem a hatalom kérdésének középpontba állítása is. „A Perzsák tudományos gonddal, sajátos írói-művészi eszközökkel megírt élvezetes és szellemes esszé, amelyben minden művéség nélkül keveredik a régmúlt történelem tényvilága és interpretált világa a józan életfilozófiával megáldott intellektuel igényes ráérzéseivel” – olvashatjuk. A hasonlóságok mellett a szerző rámutat a két mű közötti alapvető különbségekre is. A drámában másféle esztétikai elvek és etikai aspektusok kapnak szerepet, különösen a tragikum és az abszurd felé tolódik el a mű világképe.

Földes Csaba egy viszonylag fiatal, s ennek köszönhetően is rendkívül nyitott és izgalmas tudományterület alapkérdéseire és lehetőségeire kérdez rá a *Kisebbségi közösségek nyelvének kutatása és a kontaktusnyelvészet mint instrumentárium* című tanulmányában. A tekintélyes mennyiségű szakirodalomra támaszkodó dolgozat „az aktuális nézőpontok, az alkalmas tudományos paradigmák feltérképezéséhez kíván hozzájárulni azáltal, hogy egy viszonylag új nyelvészeti tudománykultúra, a kontaktusnyelvészet néhány központi kérdését tárgyalja.” A tanulmány olyan kérdéseket jár körül, mint például: Mít tartalmaz és hogyan működik a kontaktusnyelvészet mint szemléletmód? Mire jó a kontaktusnyelvészet?

A különböző tudományterületekhez kapcsolódó tanulmányokat két általánosabb írás követi. Albert Sándor, a Selye János Egyetem rektora a pedagógusképzés néhány aktuális kérdését tekinti át. Miroslav Kusý pedig, szlovák nyelvű írásában az emberi jogok kérdését vizsgálja „európai kontextusban”.

A folyóiratban négy recenzió is helyet kapott. L. Erdélyi Margit Pomogáts Béla *Magyar régiók* című könyvét méltatja. Liszka József két, a néprajz szerepét firtató német nyelvű tanulmánykötetet mutat be. Peres Imre L. Erdélyi Margit *Bevezetés az irodalom-esztétikába* című könyvét értékeli. Andrea Korečková pedig Peres Imre *Aspekty výchovy a vzdělávání v antike a v spisoch Nového zákona (A nevelés és a művelődés aspektusai az antikvitásban és az Újszövetségben)* című könyvével foglalkozik.

Az *Eruditio-Educatio* első számát Rónai Sylvia beszámolója zárja, amelyben a szerző a 2006. május 5-én *Új kihívások V4-es országok felsőoktatásában* című nemzetközi konferenciát értékeli. A konferenciára a Selye János Egyetem által szervezett, immár hagyományosnak mondható Egyetemi Napok keretén belül került sor.

Talán vázlatos áttekintésünk is érzékelteti valamelyest, hogy az *Eruditio-Educatio* minden feltétellel rendelkezik ahhoz, hogy ne csak egy színvonalas tudományos folyóirat legyen, hanem a térség egyik legfontosabb tudományos fóruma is egyben.

Keserű József
Selye János Egyetem